


EL FALLERO



Frentes 432 / 662

Biblioteca  Valenciana

[Falles Sant Josep] El Fa



31000003024141

H3D-15-14-09

EL FALLERO

AÑ I

AÑ 1921

NÚM. 1

PERIODIC FESTERO, BU-
NOLERO Y SANDUNGUERO

SE PUBLICA UNA VOLTA
:-: A L AÑ :-:

“EL FALLERO” SALUDA

SALUT, caballers: «EL FALLE-RO» que es un valensià de «soca», amant de les festeres tradicions y enamorat d' esta benehida terra, se presenta a vostés en les mans brutes de pintura, el síple de borumballes y les taches d' encabironar en la bolchaca... pero molt cortés.

¡Com a que, *no quita lo cortés... a lo fallero!* No ve a parlarlos de problemessocials, ni de cuestions polítiques, ni de chuntes de subsistensies, ni de abusos més o menos administratius. Allá la prensa seria en els seus chuins.

«EL FALLERO» ve a proporsionarlos un poc de sana alegría en estos moments en que cada cor de valensià es una falla, cada paraula un

masclet y cada crit nn agut de don-saina, invitant a la festa.

«Pobrets pero divertidets».

Els que ham tengut la dicha de

naixer baix d' este sel eternament lluminós (cuant no está nubol), y portem en nostres venes el meridionalisme de una rasa de artistes y poetes, sabem riurer al dolor, y en nostra risa fer art.

Nostra misió, pues, coma valensians y artistes, es contribuir en la modestia de nostres forses, a esta festa tan típica y netament valen-

siana.—Y fet este chicotet preámbul, «EL FALLERO» se retira per el foro, saludant cortesment a la prensa valensiana y públic en cheneral.

LA REDACSIÓ.

ITINERARI

Eixint del sentro de Valensia, se visitará primer la falla del carrer de ALFREDO CALDERÓN-PÉREZ PUJOL y se continuará en el siguiente orde: DON JUAN DE AUSTRIA-DOCTOR ROMÁNOSA; eixint per el carrer de Colón, CISCAR-BANQUELLS; per la Gran-Via, a buscar la de CUBA-PUERTO RICO; per la Pasarela de la estasió, als carrers de JERUSALÉN-BUENAVISTA, y per fora, fora, a buscar la de TRIAOR-GUILLEM DE CASTRO; d' allí a BORRULL-SOCORRO; de regrés, pasant per baix de les Torres de Chart, MURILLO Y PALOMAR; a continuació, GUERRILLERO ROMEU, y fícantse per la Bolsería, vorán la del TROSALT, y les de ALTA SAN TOMÁS, PLASETA DEL ABBE Y CARRER DE BAIX; d' así a la PLASA DEL ANCHEL, pasant per el pont de Serrans, están la de la PLASA DE SANTA MÓNICA, y la de SAN JUANO-PERE NOLASCO; de regrés, per el pont, a buscar la plasa de Tétuán, SAN BULI-CONDE DE MONTORNÉS; per els carrers del Milacre y Palau, a la plasetta de BADENES-CONDE DE MONTORNÉS; d' allí, per el carrer de Calatrava, a la PLASA DE COLLADO, seguint per Eixars, SANTA TERESA, y per Carnisers, vorán la de la PLASA ESCOLAPIA-BALMES, y la de TORN-SOROLLA; més amunt, MALDONADO TORN; per el carrer del Pilar, a la PLASA DE PERTUSA, y per Adresadors, a la de SAN CHIL-GUERRERO; seguint per Mallorquins, ESCOLANO-LINTERNA, y per la Plasa Pellisers y Quevedo, a ENSANS-GRACIA Y GARRIGUES-GRACIA, quedant a la porta de Olimpia, apunt si se vol agafar el tranvía pera vore la de NASARET.



Toc, toc.

—¿Quí es?

—Obriga, doña Paula.

—¿Pero, quí es?

—Som nosatros.

Y ant esta enigmática resposta, s' alsa el pestell, la porta s' obri, y a la vista de la esmentá señora se presenta una bona Comisió de falleros.

—Bon día. ¿Se pot?

—Avant. No habia conegut... Pasen, pasen.

—En permís.

Se colen casi tots prenent per asalto micha entrá, recula cap a dins l' ama de casa, y per raere d' ésta asomen dos cares redones y boniques: les de Pauleta y Pepica, que en un mich riure anhelical y sicatero saluden també als simpatics y castissos comisionats de la replega.

—¿Y aixó? ¿Que els se s' ocurrix?

—Pues res, doña Paula. La Comisió de la falla que va fent la replegá, y que ve a molestarla una atra volta.

—Pero tío Lliberato ¿més encara?

—¡Enguañ s' ham quedat molt curts!

—¡Pero si ya tinc apuntaes a les dos chiques d' a 20...!

—¿Y qué? L' añ que vé d' a 30 y les farem de la Chnnta.

—¡L' añ que vé d' a rés, aixó! ¡Ma quin senso!

Pues home, may tenen prou. Entre rifes, benefisis, y les 8 aguiletes de la cota, tot me s' en vá en foc y fum.

—Més val en fum que en farmasies.

—¡Chust! Ya está arreglat.

—Además: ¿Y tindre el balcó plé de banderes? ¿Y el durli eixe día dos bescuits en pera, en confitets per damunt y en pols de sucre? ¿Y el posarli una llum vóra el balcó pa que les chiques s' asomen y tot lo mon s' encandile cuant les vecha? ¿Y el obsequiarla en diana, y

al mich día en pasa-calle, y per la nit en música, traca y jaleo? ¿Y el donarli a vosté goch y alegría pa que s' olvide de les penes y fatigues?...

—Res ¡Que encara hauré de donarlos gracias!

—Primer donemos els chavos y después tot lo que vullga.

Vinga: ¿Que cau pa la replega?

Y doña Paula, en eixa fé castisa tan ben retratá en les dónes dels nostres barrios tí-

pics ahón encá queda, viu e inquiet, el foc sagrat d' un esperit alegre y bullanguero, no pot menos que dir tirantse má a la bolchaca y posant en les seues paraules tota la noblesa mes firme y desisiva d' una dona valensiana:

—¡Pa lo que queda del duro, vacha tot!

R. GAYANO LLUCH.

Valencia, Mars 1921.

Si les torres de Castilla
deixen trists els emigrants,
el que de Valensia emigre
¡quina pena no tindrà!

ooo

D' aquell que molt alt estiga
gran padrinache no esperes:
que 'l sol cuant mes alt está
fa lesombres mes chiquetes.

ooo

Tant me vares fer patir
que enchamay podré volerte:
foc que en llágrimes s' apaga
no se pot tornar a ensendre.

ESTANISLAO ALBEROLA

LA ESTORETA.



Plorica el sel tot el dia... Allá cap a la nit, el aire arremoliná els núbols y s'els andugué, parant de ploure. A pesar del fane, els chiquets del barri, capitanejats per un grandullón, se tiraren al carrer en busca de trastos vells y estores que pogueren servir pera replenar la falla. La estora de un pasillo, llarga y prou ampla, doná per sert sastre del barri que tenia una filla de diuit anys alegre y bonica com la primavera, els servia de vehícul pera posar damunt lo que arreplegaven y portaro arastres per els carrers, cridant tots en infernal algarabia:

¡Una estoreta velleta
pa la falla de Sent Chusep!

¡El tio Pep!

Allá en la cantoná, vestit de festa, sepillat y lluent com fill únic, desvelo y encant de la seua mare, estava de sentinela amorosa a aquelles hores, Pepico; el señoret Pepico, que portaba varios dies pasejant el carrer a la presiosa y—digamo de pas—burlona filla del sastre, de la que esperaba resposta a la declaració de amor que li havia escrit.

Pepico, com tots els desgrasiats fills de familia señora, vinguda a menos, era el clasic señoret de les sopes d'all y els botifarrons en seba, meritori—o siga escribent gratuito—en un despach d'eixos aon un agílo tenedor de llibres, no té cullera pera menchar, porque... vint duros al mes, no permetixen atres lujos de taula que menchar entre'l pá, poc y apresa. Pero tot siga per el señori! Un despach es més señori que un taller, y no es cosa de avergonhar als antepasats—que se moriren señorialment, sense vores may farts d'arros fadrí—guanant honradament triple en el manejo de una ferramenta, que en una ploma d'escriure... ¿Qué dirien els amics? sobre tot el abolengo... y els badalls!

Pepico li havia enviat a la chiqueta del sastre una carta copiat de un manual dels enamorats. Aquella declaració era tota una obra d'art. El «Señorita» estava escrit en tinta rocha y lletra gótica y el resto en tinta blaba y lletra redona. ¡Presiós!

Tres dies portaba Pepico esperant contestació, en una pasensia digna d'un gat o un gos enfuchit, que a les dos de la matina espera que li obriguén la porta de casa. Y la chicona del sastre, salaceta y riallera, se pasaba la vida sentá raere dels vidres del balcó, cosint com si tal cosa. ¿Per qué no havia d'estar allí com sempre? ¿Qué el pollo bien, interpretaba alló al seu gust? Bueno, pues... «pasecha, fill, pasecha, o portat un catret d'anar a missa y sentat en l'asera d'enfront, que si no... te cansarás.»

¡Una estoreta velleta
pa la falla de Sent Chusep!

¡El tio Pep!

¡Recondenats, y quin gargamell tenien aquelles criatures, plenes de fane, remendos y mocs! ¡Y quina chillaisa s'armaba, cuant d'un balcó tiraben un tros d'alfombra,

una caira trencá o sombreros y paraigües vells! Aflausos, chillits, frases escollides... entre lo pichor; una explosió, en fi, de l'alegría y l'entusiasme més primitiu que es puga imachinar.

El presiós producte dels sants amors del sastre, ixqué al balcó. Pepico notá en seguida que portaba en la mà dreta un paper doblat, una carta sense ducte. Y batintli el cor com un ausell dins del pit, temblorós y plé de ansietat avansá cap al front del balcó de lachica. Esta, amollá el paper a temps que s'acostaben els chiquets cantant el pregó y arrastrant la llarga estora. El aire agarrá per son conte el paper; l'obrigué. Y, así m'enganche en esta clavellina y allá en los ferros d'un balcó o les portetes de una persiana, baixá... baixá... hasta caure ¡oh, fatalitat!

damunt de la estorapera la falla.

¡Asi te vullc, señoret!

Pepico intentá agarrar lo que debía de ser l'amorosa contestació de l'angelet aquell. Se incliná sobre la estora, que corria davant d'ell com un tapis rulant, y entropesant en ella, aná rulant de nasos com un pelele, per damunt de les inmundisies amontonaes allí. L'algarabia en el carrer y els balcons, entre grans y menuts, va ser indescriptible. Les carcallees enormes. Els chieons, ¡quina animeta! Tirant de la estora, feen caure a Pepico tantes vegaes com s'alsaba. Per fi, lográ ixir a gates, tot brut. Botá sobre un adoquí solt, y un caudalos surtidor de tarquin el pintá de cap a peus. Pilotes de fane plogueren sobre ell, perseguintlo atronadores rialles y chiu-lits... Y el pobre Pepico, el infelís meritori, cobart com tots eixos señorets eriat a les fadetes de la mamita, sense un ademan valent o una ocurrència oportuna que aplacara al enemic, apretá a correr, oprimint en la mà el trofeo únic de la seua única victoria: la carta.

Al chirar la cantoná del carrer, entropesá en lo fogó de la buñolera y ficá el cap entre les rames del abre plé de buñols, aon com per art del dimoni, quedá penchat el chaparrat del infelís com un buñol més. ¡Atra plucha de insults de la buñolera, una chicona capás de acobardar en la seua llengua al Cid Campeador!

Y sense sombrero, brut, ridícul, ficanse per els carretons, arribá a casa, doná a sa mare algunes explicacions de imachinari atropello y se tirá al llit, sense forces pera més que traure del pit la carta replega de la estora, besarla y... obrirla... ¡Desepsió cruel! ¡Era la seua! La seua carta de lletra gótica y redona, de tinta rocha y blaba, prenda d'ensomits fallits, que la riallera chica del sastre tirá a la estora pera que la cremaren en la falla.

Allá a lo llunt s'oia als fills del poble canturrejar alegres:

«¡Una estoreta velleta...!»

Pepico trencá a plorar com lo que era: com un infelís monicót que pert lo únic que té: les primeres ilusions.

LLUIS DE VAL

Si vols a Valencia molt,
estudia y la voldrás mes;
¡que tot no son falles, traques,
donsaines y tabalets!...

Chiqueta, tens molta sal,
pero may tindrás amor;
que la sal, damunt la neu,
fa que aumente la chelor.

Dos caixes de mocadors
t'has comprat pa l'eixovar.
Ara enseñali al teu novio
que no se moque en la má.

MAXIMILIÀ THOUS



DÓTSE i micha i... tacó.

La nit está com la gola d' un llop, de fosca. Els farols des cantóns, com cansats ulls d' agüela çegallosa, a males penes si parpadechen. Tòt dorm; tòt es pau i quetud en lo carrer més castís del barri.

De pronte s' obri una pòrta: la de la planta baixa del señor Batiste, el *Vaquero*.

Un quadrat de llum ròmp la foscó, clar i lluent com a rellampec, s' ouen veus. De la casa ixen sis o sét hòmens carregats en bultos.

—¿Has agafat el perpal, Rafelo?— pregunta el señor Batiste.

—Sí, señor.

—¿Dús els cabasos, Pepe? ¿els llistons i la percalina, Nasio?

—Así va tòt...

—¿El ví també?

—No 'n cap més en la botiga.

—¡Ché!—marmolecha u de la pandilla—¿Sábs que este ninót pesa?

—¡Pos mira que... doña Juana?...

Els falleros fan alto en la replaseta. Se descarreguen des bultos. El señor Batiste, aponat, marca el puesto ahón s' ha de plantar la falla.

LES FALLES

La falla es la festa popular per excelència, una costum árabe transformá y millorá a través dels sigles, hasta convertirla en caricatura audás, en protesta de la plebe.

Primer els moros en sos roidosos atalíus, pera solemnizar ses festivitats, gochaben en fer grans fogates; els cristians adoptaren después esta costum, com moltes atres; lentament el número de falles aná limitantse en l' añ, hasta quedar les de San Chusep, que fecn els fusters pera solemnizar la festa del seu patró y a la plegá del bon temps, en el que no se treballaba de nit; hasta que per per fi, l' espirít innovaor del sigle hermozechá la falla, donantli un aspecte artístic, tancant el montó de estores y trastos vells, entre quatre bastidors pintats y colocant damunt nhots ridículs, pera regosijo de la multitud. Al prinsipi, les figures groseres y mal atrapasaes, representaben esenes de la vida privá, chismes de vehinat; pero después, la sátira popular se remonta, ficantse de rondó en la política, y les falles se convierten en burles al gòbern y caricatures picants contra l' autoritat, posaes en acció.

Els instints artístics del poble meridional; l' afisió als colorins, al roido y a l' achitació; el desich de pendre la inisiativa en algo que sols servixca pera divertirse sens profit ningú, anhel molt propi pera expansionarse en motiu de les falles.

Visent Blasco Ibáñez.

Del forn del señor Chuaño, pe 'l montant de la pòrta, venen brafáes apetitoses de la reçint cuita. Apercibintse, dos des falleros badallen.

—¿Qué vos pasa, ché?

—Res... L' auloreta...

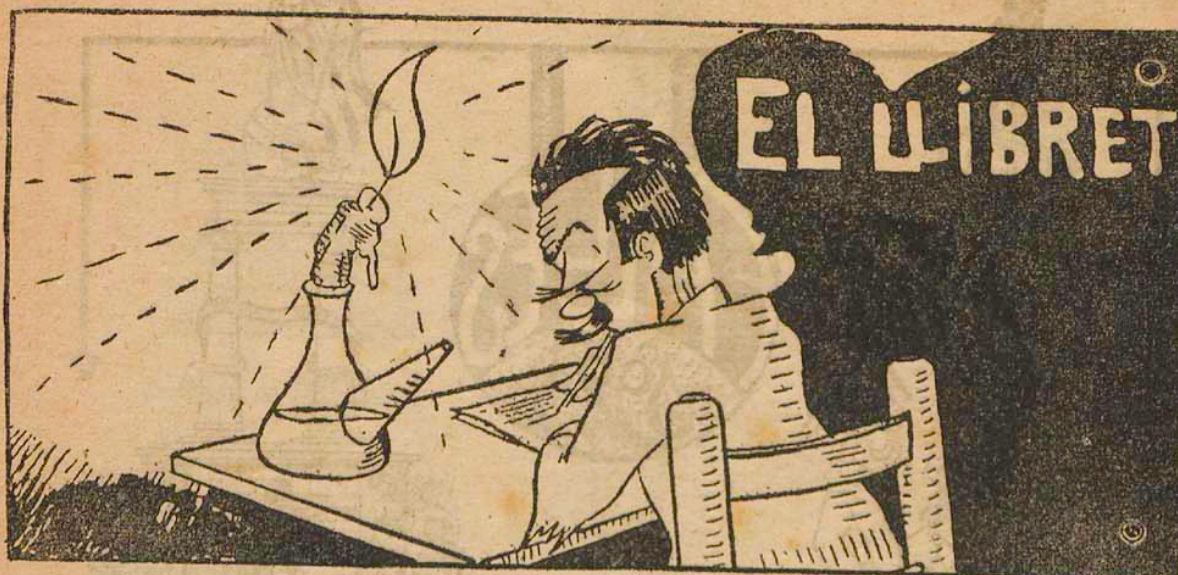
El señor Batiste se riu:

—A la faena ara... Después se farém una botifarroná en ca la Pura...

S' ou el primer colp del perpal en els adoquins.

Dos gats que, en lo cantó furonechaven una montoná de desperdisis, escapen desbaraits, furents, en lo rabo ert com qui ha vist ànimes en pena.

V. PLÁ MOMPÓ.



Ahí tenen vostés a Romualdo el guitarrero, que está mes tou que ample, porque ha escrit enguañ el llibret de la falla.

Podrá haber parlaories entre els 117 que aspiraven a la pesa de formache de bola que oferien com a premit, pero mosatros entenem que la comisió dels falleros ha fet un acte de justisia.

De alguna manera tenien que agrairli a Romualdo la feyna que en el vehinat li donen y lo que d'ell tot-hom abusa, per ser l'únic que sap llechir y escriure en la plaseta.

Com a que per les seues mans passen totes les fulles del empadronament, les de les sédules y les del inquilinato; totes les cartes que s'escriuen, y hasta els lletreros de les botiguetes anunsiant que «Se Benden vogias polbos de gaz, panzas de Malaga y demás comestibles».

Sinse anar més llunt, hui mateix ha posat la so Trinitaria la drapera un cartell a la porta, fet per Romualdo, cartell que anem a reproduir lletra per lletra, y els recomanem que s'el guarden per si algún día l'aprofiten de modelo. El cartell diu:

«ALTOA Ci ACi sE PAGa Ad UEN prESiO
TODO LAs VOTEIIAs DE lliMONA DA A 20
TE i IOs POTES DE CONsEr dA A 30 LADO
sENA EIPA PEIA 20 25 iA 30 El Cilo.»

Diguen vostés en franquea si el que fa esta obra d'art no té ben mereixcut no una bola de formache, sino atra igual de ferro pera penchàrlila al coll.

Lo que ningú sabia, ni sixerera sospechaba, es que Romualdo fera versos. Pero com el talent, igual que la pallola, no pot estar molt de temps ocult, en motiu de una caragolá de honor

que li dedicaren el día del seu sant; al ferlo brindar s'arrancá, posant els ulls en blanc, en el siguiant epitafio:

¡Caracoles fuisteis, ay!
pero quieran o no quieran
nos hemos comida las molas
pero dejamos aquí las corfas, ¡ay!

Bueno; no vullguen vostés saber la que se va armar al oirlo, y com la beguda produix tan variats efectes, u l'abrassaba, atre el besaba y atre li fea beure a la forsa la última «llista».

El fet fon que Romualdo quedá consagrat, y que per aclamasió el nomenaren «Presidente vitalicio» de la comisió de la falla.

Y com Romualdo segons queda dit, es l'únic que sap llechir en la plaseta, fuchint de parlaories, feu obrir un concurs de llibrets y que nomenaren una «ponensia unipersonal» que s'encarregara de donar faltes y bones.

Y el guitarrero, vullgues que no, tingué que aseptar el càrrec de ponent.

Y per Ponent se veu vindre Romualdo la troná. Ara bé, que curantse en salut ha declarat el concurs desert, y que la pesa de formache «vuelva a comisió», pues lo que Romualdo desichaba era fer el llibret y que li dediquen una estatua en la mateixa postura que 'l Nano del carrer del Llop. Mosatros, que sentim verdadera venerasió per els poetas falleros com Romualdo (que son machoria), ahir comprárem el llibret, pero mos sembla que no tindrem forses pera llechirlo, porque en la primera dècima s'encanàrem y ni amostrantmos els resibos atrasats del lloguer de la casa pogueren tallarnos la risa.

Fasen la proba y se convenserán.
¡Deu séntims val el llibret!

CHUSEP EPILA

COSETES

Asegure en vers y en prosa,
que no sé lo que me pasa
al mirarte tan hermosa;
tú eres llum, yo mariposa
que en tes pupilas se abrasa.

En eixa edat tentadora
que tant a gschar convida,
yo devoraba la vida
y hui la vida em devora.

Son del reino de Valencia
les femelles mes templeas,
que no admeten competencia,
pues van despedint esensia
de les flors mes perfumaeas.

GONZALO CANTÓ



PLASA DE PERTUSA.—Una cherra de mel que trenca un obrer y de la que ix un palo de telegrafos del que penchen pernils y atres con-tumensies de jaiansia. Un individu pucha per el palo, dalt el cual hiá un égoila.



PLASA DEL ANCHEL.—«¡Mare nostrall!» Este es el titul d' esta falla. Sobre les columnes d' Hércules una esfera representant al món y que sosté la matrona de la «Mare nostra» la benvolguda España.



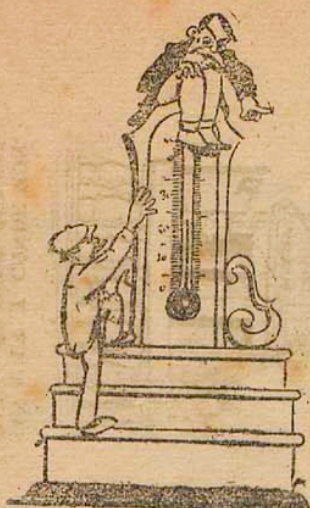
PLASA DEL GUERRILLER RO-MEU.—Aludix a la «reforma» que ha sufrít la guardia municipal el sustituir-los el sable per la porreta. Entre les va-ries figures de la falla ni hiá una d' un llaurador que diu en sorna: «Açem pro-gresant!»



CARRER DE BAIX.—Cuatre llauradors alre-dedor d' una taula; uno d' ells empinantse un barral de vi. ¿Se trata de una partida de truc? Aixó Pareix. I si es aixína, ¿qui será el guapo que en estos temps envide el resto?



GUILLEM SOROLLA Y TORN—Aludix a la prosperitat y decaden-sia del comerç y la industria. Men-tres Comerç e Industria s'encon-tren bé, no volen res en ningú; peró en les hores de crisi, recurríen ruínós préstamo.



PLASA DEL TROS ALT.—«Ché... quilo bas» se titola la fa-
la Aludix a les sub-sistensies.
En la colum a d'un termóme-
tro hiá un comersiant que baixa
rápiament per la escala termo-
métrica. Un obrer y ú de la cla-
se miche d' iscrepon.



EN SANZ Y GRASIA.—«El
triunfo de Graneros». Un bombo
sostingut per tres graneros, y
sobre el bombo dos capitalistes
que porten a hombros al torero
de modr, después d' una de les
seues monumentals fíeas



PLASA DEL ABRE.—«Els acapa-
raors». Muga oigú que el acaparaor era
un fantasma. Estos falleros el presen-
ten com un monstuo que martirisa a
España. Se quedem en la opinió dels
falleros.



ESCOLA-PIA Y BALMES



ESCOLANO Y LLINTERNA



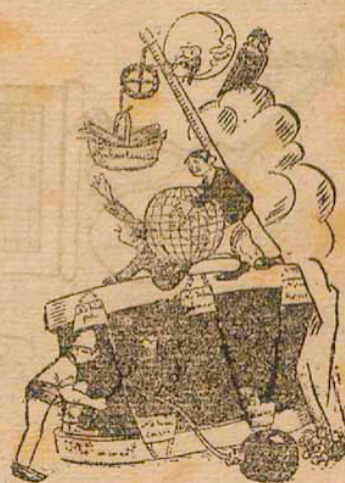
TORN Y MALDONADO



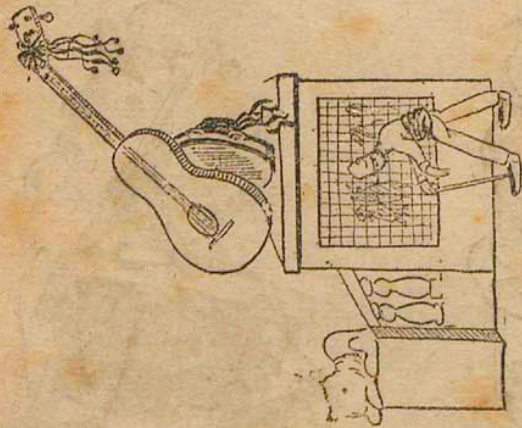
PLAZA SANTA MONICA.—P-reix
que se volga aludir en esta fa-la a la
nova sosi-tat que naix después de la
guerra. Eixes dos figures que ix-n del
en qu trenca el l'auraor, aixina pareix
indicaro.



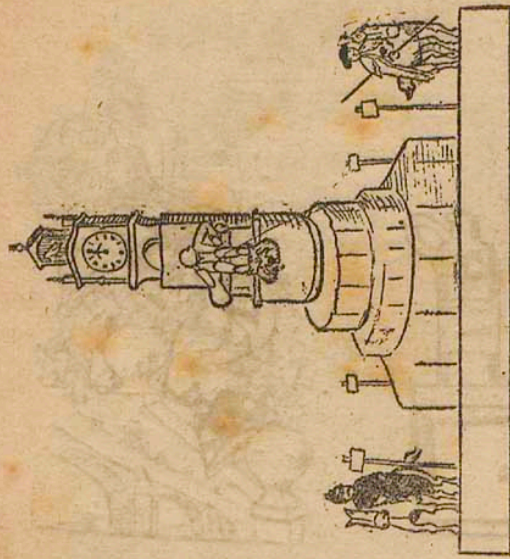
PLAZA COLLADO.—La
huelga de fem-ters mos posá
als valensians en una situació
prou crítica V-ches lo que li
para a eixe del bascuit, que re-
sibix la cabesá de la vehina.



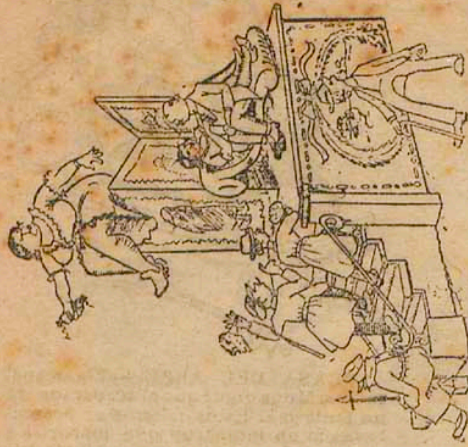
GUERRERO Y SAN CHIL.—«A
la lluna de Valensia». Les sub-sis-
tensies que puchen hasta aplegar a
la lluna. S' escasecha de tot: «no
hiá llum, no hiá pá, no hiá carn,
no hián hous, no hiá tabaco...»



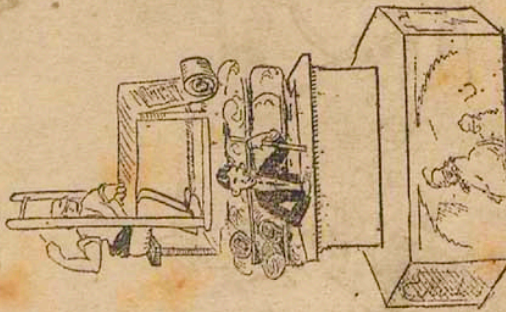
SAGUNTO Y SAN PERE.—«Bruixeries». Una guitarra, una pandereta, un gat, una bruixa, una escalinata per la que baixa una espanyola, un llaurador en actitud d'adoració y un altre que diu: «Tot gallines».



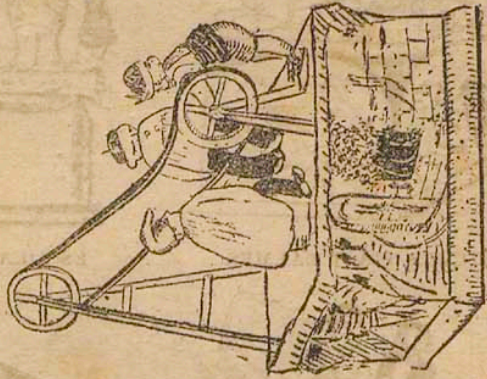
CISCAR Y BANQUELLS.—Un gran pedestal que sustenta la figura d'un individu que està dormint. Un gran relleu que senyala les dotze y desde dins d'una gabiola un par-dialet diu: «Señor, la hora.»



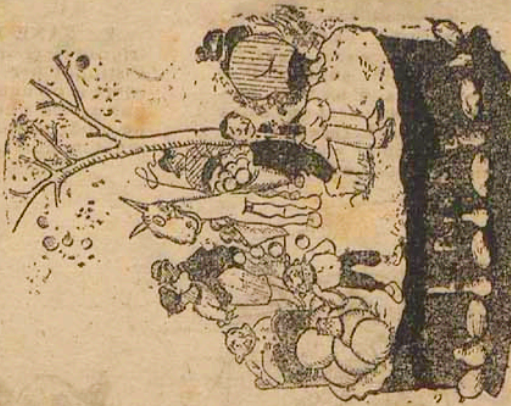
GARRIGUES Y SAN VISENT.—«Botifarra m'ha donat» es el titol de esta falla. Pareix que atudixa a un asunt de veigat El xe sereno que dorm, a corre de vichilar, pareix que siga tot un símbol.



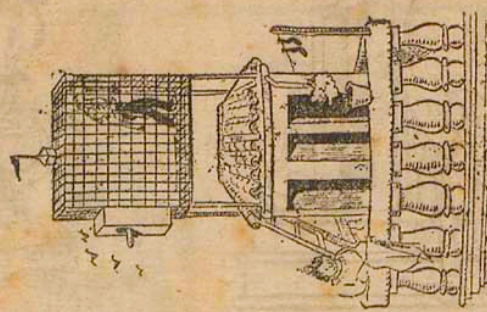
MURILLO Y PALOMAR.—Un teler del que ix una tela que cada metro val mil pesetes. Este «eler se sosté sobre uncs peses de tela. Dos dependents d'una botiga de robes, completan el «cuadro».



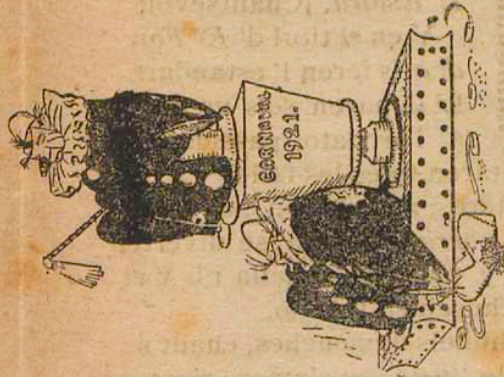
GUILLEM DE CASTRO Y TRIADOR.—Un churro movent una roda que ne fa rodar a un altra col·locada sobre un tripode de regular altura, per mitjà d'una correcha, baix de la qual se veu un anglès y un chiquet.



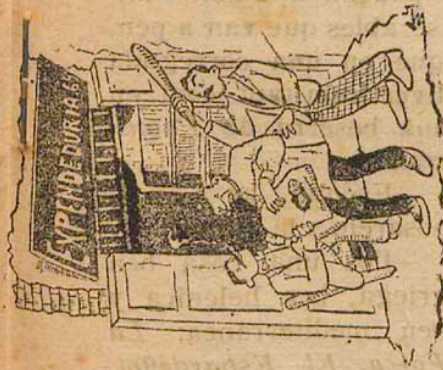
DON JUAN DE AUSTRIA Y DOCTOR ROMAGOSA.—Así pareix que els falleros hacen volgut aludir a la preferència que té cada ú per una fruta determinada. La pera, ve «exemple».



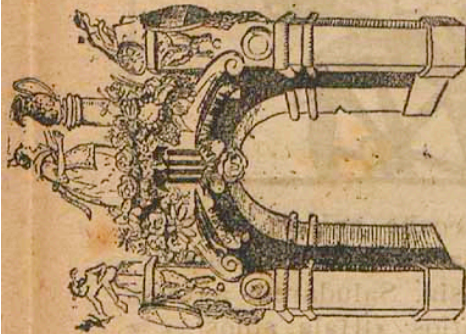
SAN BULT Y CONDE MONTORNES.—«La escasté de vivientes». Uns veïn que en la impossibilitat de encontrar casa pera viure, edificquen un colomer en un terrat, en el que instalen la vivienda.



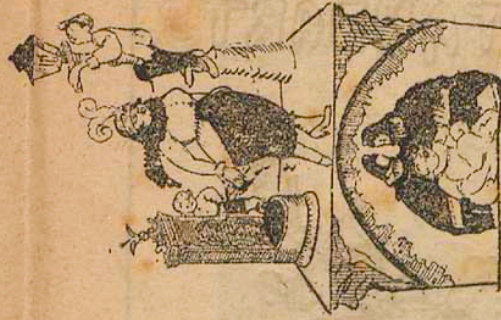
POETABADENES Y CONDE AL-MODOVAR.—L'Alameda deserta; una tribuna repleta de «gerristes»; un Píerrot abatut; un clown que invita a la festa... ¡Es el Carnístoltes que agonisa! Morirà? Creem que no...



NASARET.—Un estanc. El estancuer que ha venut tot el tabaco a un revenedor, sentanse molt tranquil y el revenedor que intenta revendre la mercansia, resibint un choc de palos d'algú que ix escaldat del negoci.



BORRULL Y SOCORRO.—«Gloria a València» es el títol d'esta falla. Un arc de triomfo sosté a dos artístiques figures que representen el Comerç y la Industria. En el centro una valenciana.



SANTO TOMÁS Y ALTA.—Un pachet que se 'lo fila dalt d'un farol del allumetat públic; un aire que obstruix el pas del aigua d'una font pa que ixca en més forsa y banya una senhora... ¿Se aludix en això a la educació.



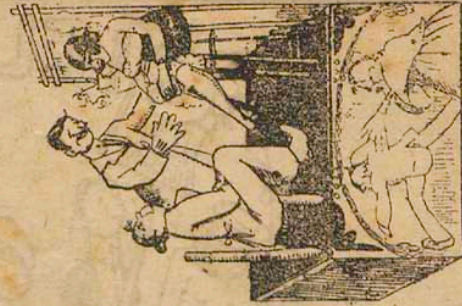
PUERTO RICO Y CUBA.—«La guerra del mundo». Una má colossal que apreta a dos figures que pareix que representen a Inglaterra y Frància. Un norteamericà intenta separar els dits de la «mano qua aprieta».



CHERU ALEN Y BUENAVISTA.—«La sangría española» es el títol de es a falla y aludix a l'acció d'Espanya en Marruecos. Entre aires figures aludives i hiá una d'un obrer en actitud d'indignació.



ALFREDO CALDERON.—«Les festes de València». En les cares laterals se vèhuen senes d'una catterra de cheves, d'una falla y la prosesó del Corpus. En la cúspide, buñols, tabac y consaner.



SANTA TERESA Y PINTOR DOMINGO.—«La llega sosi la. S. S. but es que esta plaga es la «cupletilla». Una chicona que ven prou cara una poma a un «chico bien» y un atra que té prepará una gabeta.



—Apunta ahí: Sis duros pera el coche, desde les huit del matí a les sis de la vesprá; trenta quinsets pera Torcuato, que ha fet l' estandart; *gastos menores*, una peseta huitanta. Total, huit duros manco catorse aguiletes. En el coche cabem sis; apretaets, pero cabem; que, a *prorratio*, toquem a... sis pesetes, dos quinsets y una aguileta.

¿Vos convé?

Y els companys de taller, reunits en el rincó del café de l' Habana, feren sons càlculs, y, per fi, es desidiren.

—En tants pocs dinés tenim una «juerga» completa. Duguem una vida arrastrá tot el día. Es donem més importansia que els consehals. Dispensarem protecció als falleros; reñirem contra les inchustisies; protehirem als artistes y al art; fomentarem la festa més clásica de la terra. Els chicots de *La Correspondencia* mos dirán, en castellá per supost, *jóvenes de buen humor*. Trenta falles, a dos copes, tres buñols y un puro cada una, sumen... una indigestió y una borrachera. Els puros asoles valen més de lo que mos toca «apoquinar» a

cada ú. En el coche anirem tombats, com a homens satisfets de la vida y donantse importansia. Saludarem a totes les chiques, dientlos: «¡Hala, adiós!...» y atropellarem, si podem, a algún transeunt d' eixos miserables que van a peu. Chillarem més que en una correguda del Gallo y es divertirem tant com en una beserrá de *Paquirro*..

—Escolta, ¿y cóm li posarem a la *Peña*?]

—Pos una cosa ben griega, ben helénica y ben mediterránea: *La Forca, El Espardeñot, L' Estora*, ¡Cuantsevol!

Y en el títul d' *El Forc* d' alls feren l' estandart. Li donaren sols un duro a Torcuato, pasecharen

en coche, visitaren totes les falles y a les comisions festeres, mencharen, begueren y fumaren de *gorra* tot el día, se divertiren la mar... y pasaren aquella nit y el día de Sant Chusep en l' Asilo.

Y encara hui els dumenches, cuant se reunixen en la *Peña*, exclamen rient a carcallaes:

—¡Ma que es divertirem!

CHUSEP NAVARRO CABANES

Del rat-penat de les Barres
Valencia es el cos y el cap,
y Castelló es l' ala esquerra
y l' atra ala es Alacant.

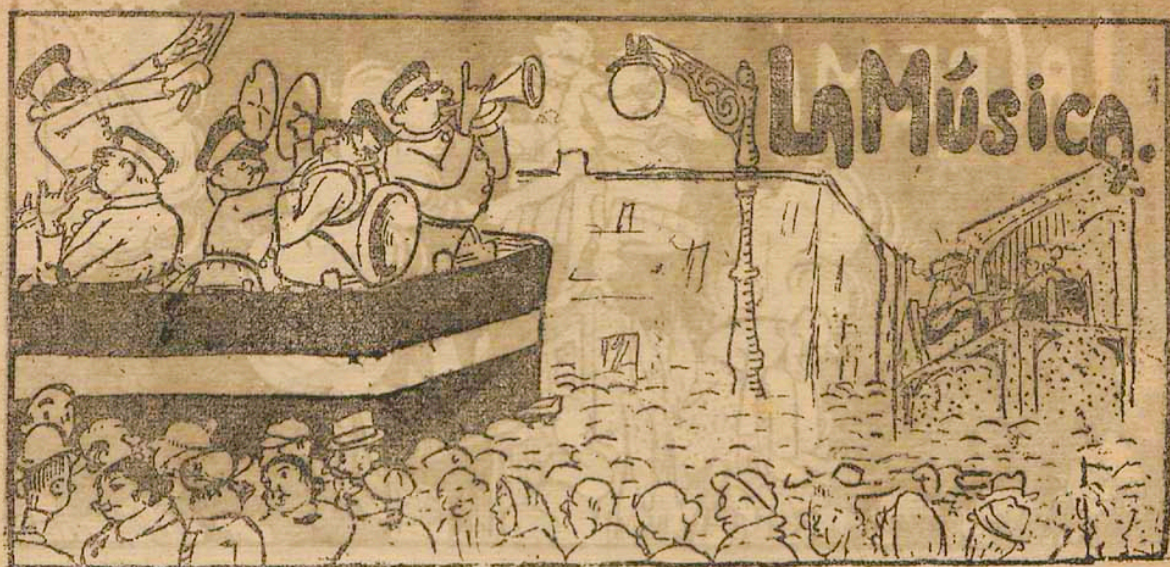
....

Llocaes que 'l vert pasturen
semblen de llunt els poblets:
la iglesia, en mich, es la lloca
y les cases els pollets.

....

Allá dalt Sant Miquel mana.
Valencia es un sel chiquet:
per aixó guarda la plana
de Valencia un Micalet.

LL. CEBRIÁN MEZQUITA



Una falla sense música pareix un soterrar a fosques.

La festa de les falles de Sant Chusep nesesita que el aire vibre y que les notes musicals acompanyen el moviment de la chornada. ¡Com que la festa se prepara cantant!

Els chiquets que fan la crida, son els millors pregoners de la festivitiat, y ho demostren en la seua cantoría de «la estoreta velleta», que té sinc notes, com una bona cansó popular.

Después venen els instruments valensians per excelencia: el tabalet y la donsaina. Ells fan el pasacalle de la vespra, y la despertá, y acompanyen tot lo dia la animasió del barrio, llansant al aire les seues tocatas alegres, enchisadores.

¡Y quina ilusió quan les guitarres y bandurries fan oir la magnífica inspirasió dels cants populars! En eixes circunstansies reviu la vera Valensia, la que encara no ha estat desfigurada per el consumidor churro ni per el asistent andalús: la Valensia llevantina.

Complement musical de la festa son els concerts de les bandes, sobre tot si son músiques de poble sense pretensions. Al aire lliure, acompanyant el soroll de la chent, la banda té la seua part en la alegría del barrio.

Tocant pasodobles, y sobre tot números lluchers de ball, es la banda el remey de les chi-

ques en les habitacions que no tenen piano (iy no saben lo bé que están sens' ell), y promou els ballets y la algarara.

Aixó sí, una falla que s'acompanye de música masa seria, es una especie de «procesión cívica» d'aquelles de descubrimient de rótul de carrer o de «besamanos» oficial.

La música en les falles ha de ser (ya está dit) alegría, jaleo, soroll que engrunse les converses, y el moviment dels ninots y les rialles de la chent chove.

Si es fals y cursi, aixó de les falles «artístiques» que tanta tristor domen, no menos lleig y fúnebre resulta lo de les bandes que acompanyen la frechida de buñols en el preludi de «Parsifal» o una sinfonia de Beethoven, que no pa-

reix sino que van en competensia en la buñolería del cantó.

La música de les falles que siga ben alegre, y ben valensiana, y en instruments populars. La pedantería y les pretensions no tenen res que vore en la llibertat y forsa de la verdadera inspirasió del poble.

Y als que volen fer cosa ben seria de les nostres festes, els pedants que mos maten la alegría, els enviarem allí ahon canten els chiquets: a la tapaora del simbólic «número ú».

Que bé se ho mereixen.

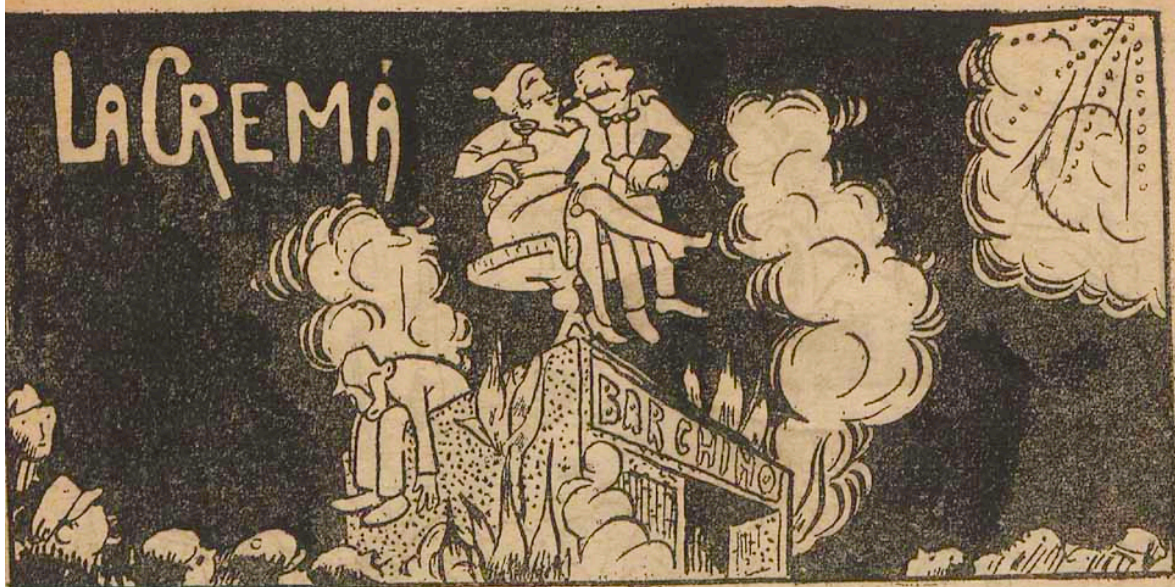
ED. LOPEZ CHAVARRI

Ara la Guardia civil
está fent una batuda;
amagat els ulls, chiqueta,
que son lledres de natura.

T'has posat tan salaeta,
tan redoneta y tendral,
que frechideta en fabetes
te mencharía entrepá.

Com ara está tot tan car
he plantat en tres masetes,
botifarrons, criailles
y llabor de pataquetes.

F. HERNÁNDEZ-CASAJUANA



—Estic de la falla hasta més amunt de la coroneta. Chiquilla, vels eixir.

—Ya vach.

—Dos hores pentinante... y al meñs fora aprofitat, pero tot son babes y el marit sense vindre.

—¿Qué vol?

—Se tindrà que pasar a casa la senya Casilda, a vore si mos deixa un parell de gots més que siga; els que tenim ca u es de una familia.

—Y sansers que estigueren; ya podien comprarne.

—Gavinetes de postres tampoc ne tinc més que dos. ¡Mos fiquen en uns compromisos! Ton pare, en aixó de la falla mos dú marechats.

—Com es el president.

—Y eixa costumeta de tots els anys de fer vindre a tots els coneiximents a vorela cremar. Así no se cap de peus, y ni tens caires, ni puesto ahon posar a ningú; después la convideta a buñols; ¡pos ells están a bon preu! a cinc quinsets la lliura, sense contar el sucre y la mel.

—¡Lástima es; com vé doña Felisa y son marit el pintor y Paquito.

—¡Paquito! eixe te con a tu; pero yo no sé en qué pensen; cinc anys fa per ara que 's conegueren y ell no 's fa abant.

—Tal día com hui; també era el meu sant y també vingué a vore cremar la falla.

—¡Sinc anys! pareix l' atre día; quin modo de pedre el temps; eixos festejos tan llars no m' han fet mai mal dita la grasía; sempre de sentinela aguantant el mirlo, i a lo millor, en quant te deseuides, mira, ya las vist, ya no l' has vist.

¡Fuego! ¡fuego! ¡fuego!

—¡Que la cremen! ¡que la cremen!

—Ya está ahí doña Filomena y sa chermana; va doña Petra, la del militar y don Rosendo; tota la familia; pásalos a la sala.

—Mire, mire, Tona la llavanera en Huiso son marit y tota la famalla.

—Feslos pasar a la saleta de dins y els crios que sen puchen al terrat y molt de ojo en ells; enrecordat que l' añ pasat volien frechir al gat i trenca- ren dos caires.

—Pasen, pasen, por aquí, ¡cuánto ho-

nor! Pepico, acompañaes al salón mientras yo coloco a Tona.

—Pepito vendrá luego.

¡A foch! ¡A foch!

—¿A qué hora es la crema?

—Ara mateix, en quant acaben de sopar els falleros; están reñidos en la... en el establecimiento de la es- quina.

—En casa «Pato» que es el tesorero.

—Inchustisies. ¿Y qué representa?

—¿Es un chisme de vecindario?

—No señora, es política; esa que va en camisa quiere ser Alemania y la otra, la bailarina, es Inglaterra.

—Y aquel que se esconde es un acaparador, aquello es un saco de pa- tatas.

—Molt es que hu han permitit.

—No hu ha entés ningú, ahí está la grasía.

—Vostés así en este balcó.

—Quitense las mantillas.

—Sí, fásense conte que están en sa casa; mosatros no som de cumplido.

—Ni nosotras.

—Mire cómo me pillan, estábamos arreglando la mesa para pegar luego un bocaito; lo del día, buñuelos.

—A mí me gustan mucho.

—Tú a vore si en disimulo vas a per els gots y les servilletas. —¿Por qué no ves si pasa tu amiga Consuelo?—una pollita de aquí al lao.

—¡Ay, Paquito! ¿no se ha tropezat en Pepita en la escalera? Ahora pasará, está ahí en frente. Ya viene aquí. ¿Y Consuelo?

—Está con su prometido.

—Eixa sí que se casa pronto; el mes que viene. Pase, Paquito, pase usted en este gavinetito conmigo.

—¿Sólos?

—No, si estamos todos juntos, no hay mas que un tabique.

—Espayet en la huala, no la tireu.

—¿La codorniz?

—No tenga cuidado; la he subido al porche.

—Ya va, ya va, ¿y don José?

—Vendrá después; está con los de la comisión de comilona.

—El siempre tan valenciano.

—Es molt chalero.

—Pero mamá.

—Ya vá, ya vá.

Del establecimiento del cantó ixquieren els falleros carregats en unes eixidis, palos y gayatos y cada ú en un lliro de pare y molt señor meu.

—Ya va, ya vá!

Arruixaren en petrolio les estores y els ninots, y allá va la primer eixida; feu de cuhefer el tio Rabosa, el faster, i la caña aná a pegar en la canal de la casa d' enfront.

Comensaren a pegarli foc per els quatre costats; els ninots se cremaben per baix; les flames puchaben per les cames de les dones.

—Mireu, mireu l' acaparaor; s' ha re- bentat el cap d' un esclafit; li habien posat un petardo dins y al esclafir des- aparegué el ninot.

Les nasions anaben enseñant la filo- sa tota inflamada; els falleros ballaben una espesie de «Fostro» rodant la falla; ardien les estores y trastos vells replegats per els moñacos; de les ca- ses traíen coses velles pa cremar; de un casa baixa tragueren una cómoda; de un entresuelet una farina vella d' eixes de conca; el públic resibía en rises y crits cada trasto que eixia; de un últim pis tiraren un catre y unes carabases de nadar ¡fora baix!

Uns chicots volien emportarseles.

—Fora, fora, a la falla, a la falla.

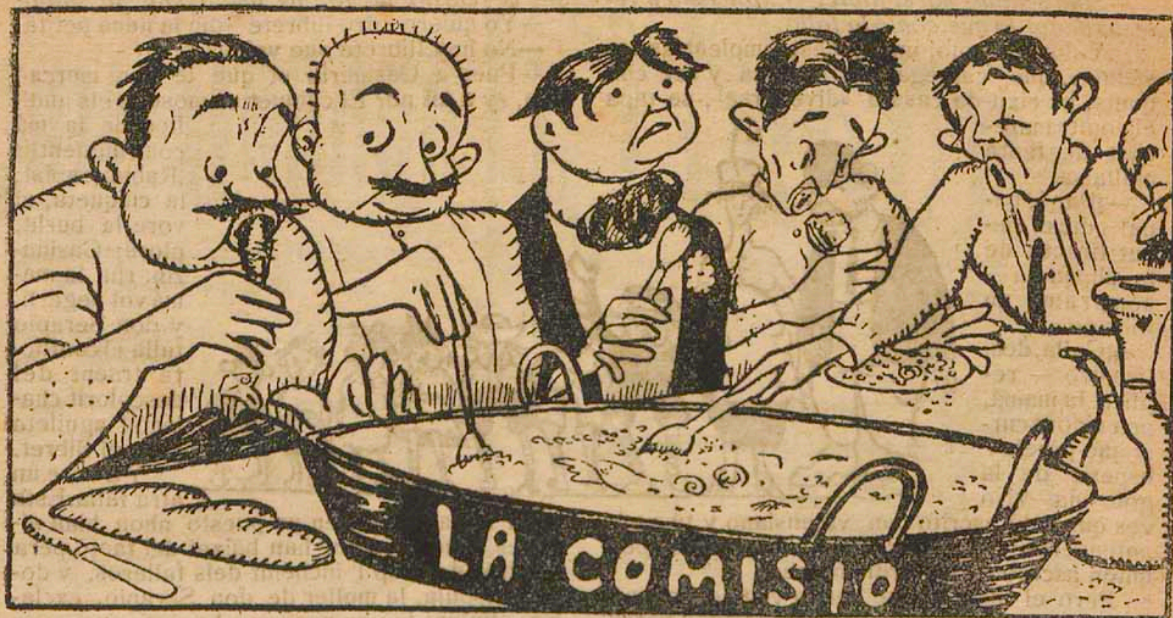
Els mateixa les tiraren al foc; aplau- sos, vives; ara uns tonells tots desfets. Els falleros comensaren a botar la falla.

En casa el president menchaben bu- ñols els crios de Tona; en quant sels veren en taula, a quatre mans, no hi hagué manera. Doña Filomena y sa chermana, fent remilgos, sen feren la seua micha lliureta. Pepica liis entra- ba a Paquito al gabinet; li agradaba la crema y no volia soltar aquell rinco- net; la guala l' habien puchat al porche pa que no els cantara. La crema habia segut de primera: Pepica estaba feta un plat de gloria, Paquito fet un per- digot.

—Mamá—digué Pepica quant queda- ren asoles.—M' ha dit Paquito que 'n quant en antes, que si pot ser pa Pas- cua, millor que pa Sent Visent.

Fon la gran idea puchar la guala al porche.

RAFAEL SANCHIS ARCIS



Dir que està formà per els homens més divertits y humorístics del veïnat, es cosa tan sabuda com si comentarem la indesensia del paviment de la siutat, a on cada adopi municipal es menecha per son conter; és el dir cada u pa ell.

Pero a vegades també la integra algún tipo, si nó fúnebre del tot, per lo menos d'eixos que tot ho veuen de color de capot de polsero de afores; per eixemple, el docte del espartenyer que viu en el 35, o el maliciós del forner que tot ho trova llarc d'intensió, al revés de lo que els pasa a les seues pataquetes. D'eixa manera, donantlos partisipasió a estos en les iniciatives o els posteriors elogis, s'aforra la Comisió murmuracions i censures. Com si diguerem, taparlos la boca pera que no puguen piular.

Cal dir que asó té el inconvenient de que totes les sessions que celebra la Comisió solen ser acciden-taues per les interrupcions de estos; y es cosa de risa vore com algún dels vocals que està desenrollant en gran verbositat un projecte de falla de trascendencia mundial, a vegades hasta pera posar en perill, més encara de lo que està la vida de les naciós europees, per la intensió que dú amagat el tal projecte, pren en serio, se crema y hasta insulta a *May calles*, que discutix per visi y quines oposicions no tenen més finalitat que dur la contra.

Estes chuntes solen ferse después de sopar, mentres els estómagos dicherixen el bollit y el estofao sampat en dos mosos pera no pagar la multa que voluntariament han convengut en imposar al que arriba l'últim; y el lloc de reunió es la botigueta de ú dels cuatro cantons a on s'ha de plantar la falla.

Com a que la idea ha naixcut de Pascual, el amo d'eixa botigueta de *preguntes y respostes*, com el batechá *May calles*.

—Ave, ¿té agulles de cap?

—Cuant ho sent Matildeta, la so Ramona s'endu-gué ahir les últimes.

—Escolte, Pascualet, ¿té una pastilla de Pecacura?

—Mira, de hui a demá les espere.

—¿Te queden hous?

—Hous... hous...

—Sí, ¿hu ous?

—Com si no oira, perque se m'ha despost la gallina; com li he donat fulles de col...

Y com Pascualet té la seguritat d'una gran venta eixos dies, inventa lo de la falla y se plouen els berenars de bollets i chocolate, o codoñat y salchicha. Tot un negoci.

També sol partir l'idea del coixo del kiosco. No poden imachinarse vostés els millars de petardets que ven eixos dies pera els atrevits chicots del veïnat.

Aquell dels dos que té la ocurrencia, busca al atre, y entre Pascualet y el coixo conchuminen la chunta. Y el u diu:

—Fiquem a Visantico, el pintor de palmitos; nos pintarà uns florons i unes garlandes molt bonique en els bastidors; además, tii ya saps que es molt amic de Mascarilla, que va a l'Academia y fá molt bé les carasetes. Eixe farà les figures.

—No s'olvidem de Sornosa—replika el atre;—el estudiant de Medisina, té un discurs pera els versos... L'atre día li en feu ú molt grasiós a *Pensat y repensat*.

—¿Qui es eixe?

—Ché, Lluís.

—Ah, sí.

—Diu aixina:

Es tan cabilós Lluís, per aixó diu Tomaset que si agafa un pensament que'l coneix fa temps y a fondo: li pega voltes y voltes: que 'l cap d'ell es un capdell.

—Y a Nasio *Poca presa*, el fuster. Ell sempre està a la peixa de pesetes pera que menche la familia; per supost sense treballar del seu ofisi. Además, els nou chiquets que té, aprofiten molt bé pera la venta del llibret explicació de la falla.

Y com les paelles de la Comisió son apetitoses, ell se deixa guiar per l'apetit.

MANUEL GONZALEZ FOLCHI.

Eixes taques de la cara no me digues que son peques: llavat en sabó una volta y vorás com te les lleeves.

....

Si t'has de casar no proves de la dona la virtut: cuant tingues que menchar chinchols no mires si tenen cuc.

....

Mos sosoix en les dones al contrari que 'n la fruta: d'agüelos busquem la verda y de chovens la maúra.

JOSEP SERRET MESTRE

DON SERAPIO S' HA DIVERTIT per Carceller y Mechó

—Sinc sèntims val el llibret. Explicació y relació de tot lo que conté la falla.

...Y don Serapio, un modest empleat de les sèdules, que, carregat en la dona y set chiquets, ha eixit de casa a «divertirse», se tapa els ouits marechat de tanta chillaisa.

—¡Papá, papá! diu el menut tirantli de la chaqueta—cómprame un llibrete.

—¡Calla, des-ficásiao — replica la mamá, una señora cursi que pareix l'esperit de la golosina—¿No

ves que está ascrito con valensiano y tú no lo entenderás? No sé por qué las otoridades permiten ascrebir esas ordinarieses.

Pero el chiquet, que per lo vist no se conforma en la negativa de la mare, torna a berrekar en més forsa:

—¡Yo lo vullgo! ¡Yo lo vullgo!

Y D. Serapio, que en alguns moments de la vida sap sentirse héroe, tira má al descolorit chaleco de fantasia y trau l'aguileta pera el llibret, mentres sa carmitat protesta de les espentes y chafaes.

—¡Que m' arrempujan, que m' arrempujan!

—Mira, mamá—diu la chica machor, una niña romántica que se pintaría ulleres si no les tinguera de la fam que pasa—. Salgamos de aquí que hay gente muy grosera.

—Sí, higa, sí; salgamos d' este vehinao y vayamos a ver la falla del «Trosoalto».

Y D. Serapio, víctima de la tiranía dels seus, asentís en lo cap, mentres badalla de aburrimient.

El «Trosalt» está que pega un esclafit quant aplega don Serapio, consorte y demás familia.

—Sinc sèntims val el llibret. Explica-

ció y relació de tot lo que conté la falla.

—Yo quiero otro llibrete—diu la nena petita.

—No hay llibrete que valga.

—Pues a Casimirín sí que le han mercao uno, ¿y a mí no? El chiquet se mosega els nudillos de la má

com diguentli: ¡Rabia, rabia!; la chiqueta, al vore la burla, plora; Casimirín, riu; la mamá vol pegarli, y don Serapio talla el conflicte traent del descolorit chaleco l'aguileta pera el llibret.

Y a vore un atra falla. Esta

vegá s' han situat en un puesto ahon hian algunas señoretas que han baixat del faetó pera admirar de prop l'inchénit dels falleros, y doña Crispula, la muller de don Serapio, exclama atiplant la veu pera que la oixquen:

—¿Has visto qué falla mas presioza? Parese talmiente una tortada. Aquella fegura, con el dedo en alto, ¿es San Visiente?

—No, mamá—interrumpí la chicon a rocha de rubor—. Es Cristóbal Colón que señala las Américas.

Carcallá de les señoretas, incoherensies de la mamá y un escándalo mayúscul en el cafeti del cantó.

¿Qué ha pasat?

¡Cuasi res! El fill petit de don Serapio ha ficat en la caldera ahon estaben fent buñols un gat mort que ha replegat de terra.

—¡Pillo, granuja!—diu el cafetiner eixint de raere del mostrador disposat a mencharse al chiquillo.

—A mi higo no me lo maltrate—exclama doña Crispula eixint en sa defensa.

—¡Y a vosté també, tiabruixa

Y unint l'acsió a la paraula, agarra la safa dels buñols y li la posa per sombrero, mentres els chiquets chillen, el públic riu, y ¡cosa rara! apareix un monisipal, que s' els endú a tots a l'Asilo.

¡Don! Serapio s' ha divertit!...

Después d' asó lector amic, si tens dona y chiquets que volen vore les falles, creume, no vaches a peu ni en coche, es millor alquilar un aeroplano.



GRAN
CAFE HABANA

Esmerado servicio de Restaurant
:: en cubiertos y a la carta ::

Pintor Sorolla, 1 :: :: VALENCIA

CEREO LECITINA
EJARQUE

(Extracto coloidal de cereales y leguminosas)

Alimento vegetal de primer orden.
Gran poder reconstituyente. - Agra-
dabilísimo para los niños.

De venta en todas las farmacias y
en la Farmacia y Laboratorio

J. EJARQUE

Pascual y Genís, 5

VALENCIA

NUZ DE
COLA CORTALS
(LICOR) **HIGIENICO**

Poderoso tónico reconstituyente y agradable en sumo
grado - Exijase siempre legítimo.

Único fabricante: J. CORTALS. Valencia

EL MILLOR Y MÉS SÓLIT

CALSAT

RIERA

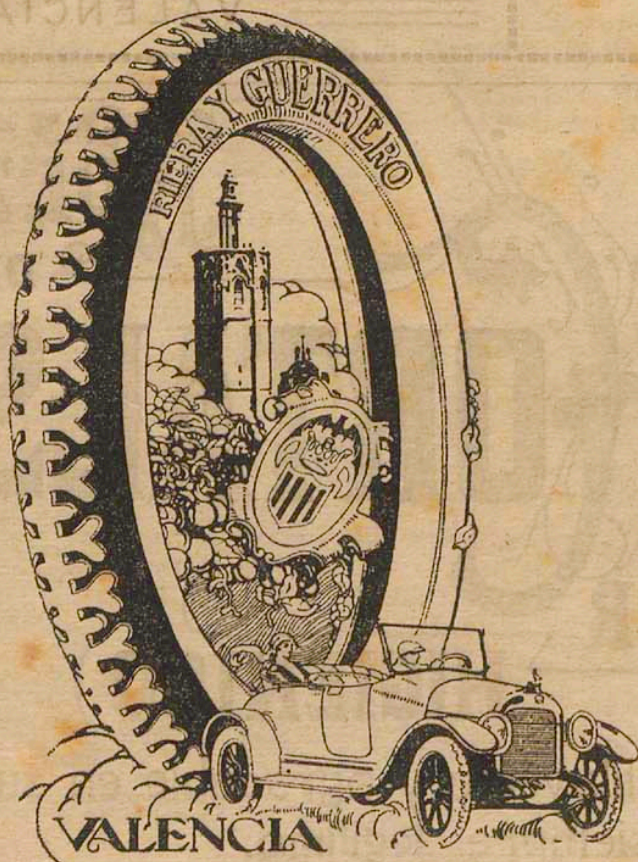
LAURIA, 3

VALENCIA

Verdaders preus de fàbrica

Més barato y més bo que ningú

Visiteu els apartadors de la casa



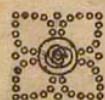
Gran Taller de Reparación

DE

Neumáticos
y Cámaras



Neumáticos



Accesorios y
Lubrificantes

:: para Automóvil ::

Riera y Guerrero

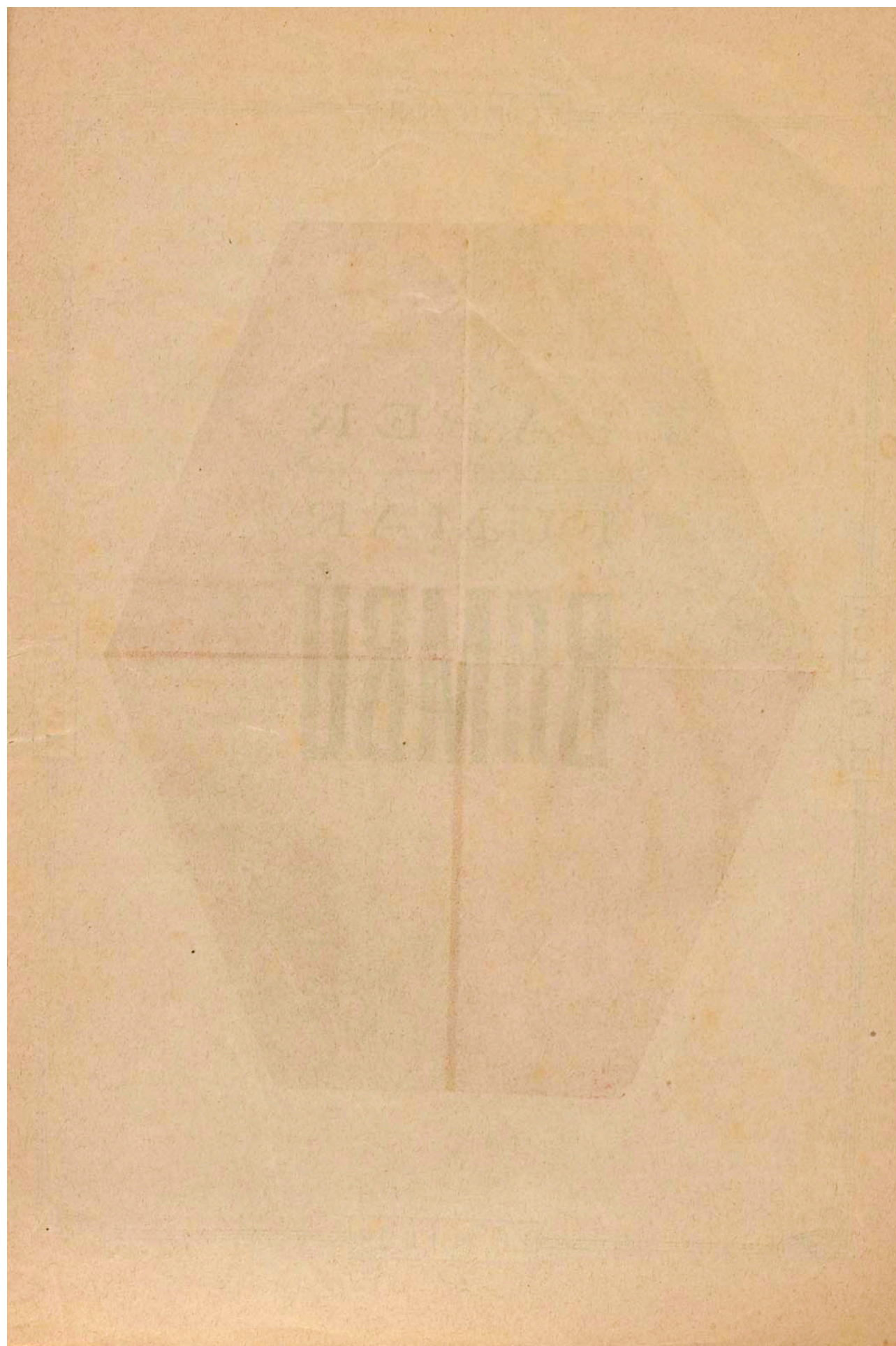
Casa central: Lauria, 19

Teléfono 240

Sucursal: C. de la Riera, 22 y 28

Palma de Mallorca

VALENCIA



EL MILLOR

PAPER
— DE —
FUMAR
BAMBÚ

EL MILLOR

EL MILLOR

EL MILLOR